

Streszczenie pracy doktorskiej

Praca doktorska podejmuje problematykę spolegliwości podatkowej i czynników ją warunkujących, a także analizuje w tym kontekście pracę instytucji kontroli skarbowej. Zjawisko spolegliwości podatkowej jest kluczowe dla realizacji dochodów fiskalnych budżetu państwa, ponieważ większość tych wpływów jest wynikiem tzw. samoopodatkowania, nie jest zatem wynikiem ustaleń kontroli podatkowych.

Celem pracy było przedstawienie zjawiska spolegliwości podatkowej nie tylko w aspekcie przedmiotowym oraz podmiotowym, uwzględniającym indywidualne cechy podatnika.

W pracy omówiono pojęcie spolegliwości podatkowej oraz czynniki mające wpływ na jej poziom. Czynniki te zależą po pierwsze od cech indywidualnych podatnika: wiek, płeć, wykształcenie, wielkość majątku i dochodu, morale podatkowe, znajomość prawa podatkowego, przekonania podatnika o jego indywidualnych możliwościach unikania podatku i prawdopodobieństwie kontroli. Po drugie, istotne są także cechy systemu podatkowego: prawdopodobieństwo kontroli, wysokość kary za niezadeklarowanie podatku, stawka podatku, formy opodatkowania i kształt systemu podatkowego, w tym tzw. uczciwość proceduralna. Wskazano także modele teoretyczne dopasowania działań organów podatkowych do poziomu spolegliwości podatkowej podatników – model ATO i BISEP. Następnie szczegółowo omówiono prawne i organizacyjne ramy funkcjonowania kontroli skarbowej w Polsce. Wyjaśniono także, jak prowadzona jest kontrola skarbową i jakimi środkami dysponują kontrolujący. Uzasadniony okazał się wniosek, że do zadań kontroli skarbowej należy weryfikacja rozliczeń podatkowych podatników o najniższym poziomie spolegliwości podatkowej (oszustów podatkowych).

Tezą pracy było: poziom spolegliwości podatkowej polskich podatników kontrolowanych przez organy kontroli skarbowej jest niższy od przeciętnego.

Tezy uzupełniające:

1. Postępowania kontrolne prowadzone w roku przedawnienia zobowiązania podatkowego kończą się bardziej niepoprawnymi rozstrzygnięciami (decyzjami) w stosunku do przeciętnej,
2. Działalność kontroli skarbowej w badanym okresie w istotny sposób poprawiała wydajność podatkową.

Przedmiotem badania była analiza treści wyroków sądów administracyjnych z lat 2010-2011 w sprawach decyzji wydanych przez dyrektorów urzędów kontroli skarbowej. Badanie pozwoliło potwierdzić, że faktyczny poziom spolegliwości podatkowej podatników

kontrolowanych przez organy kontroli skarbowej jest niższy od średniego poziomu spolegliwości podatkowej całej populacji podatników w Polsce ustalonego na podstawie badań Niesiobędzkiej (2013, s. 102). Oznacza to, że kontrola skarbowa faktycznie koncentruje swoje działania na oszustach podatkowych.

Na podstawie badania oraz analizy statystyk kontroli skarbowej za 2010 r. określono także główne kierunki zainteresowań kontroli skarbowej, do których należą kontrole podatników podatku VAT. Omówiono ilościowe i wartościowe rezultaty pracy kontroli skarbowej w zakresie wydawanych decyzji, korekt deklaracji, składanych i uwzględnianych odwołań od decyzji oraz faktycznych wpłat podatku.

Przeprowadzone badanie oraz analiza statystyk kontroli skarbowej pozwoliły wskazać na nieprawidłowości związane z pracą kontroli skarbowej. Okazało się, że postępowania prowadzone w roku przedawnienia zobowiązania podatkowego są w większym stopniu niepoprawne niż te, które prowadzono przed tym rokiem. Ponadto, w badaniu zaobserwowano postępowania, w których wielokrotnie uchylano i zmieniano decyzje organów podatkowych. Najwięcej takich postępowań prowadzono wobec podatników-oszustów w roku przedawnienia.

Ponieważ w omówionym w pracy zjawisku spolegliwości podatkowej skoncentrowano się na działaniach kontroli skarbowej, uzasadnione wydawało się pokazanie także kosztów i faktycznych finansowych rezultatów ich aktywności. Okazało się, że działalność kontroli skarbowej w omawianym okresie w istotny sposób poprawiała wydajność podatkową. Wydaje się, że rezultaty te byłyby jeszcze lepsze, gdyby uwzględniano w pracy kontroli skarbowej poziom spolegliwości podatkowej kontrolowanych.